

Oslo

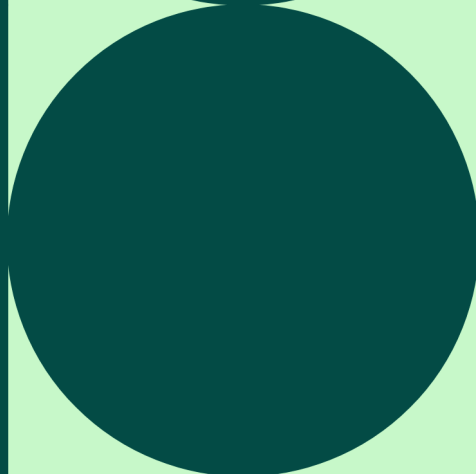
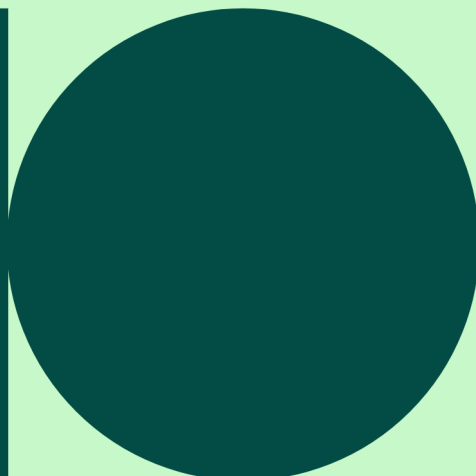
Byrådsavdeling for utdanning

Overordnet handlingsplan

for et trygt og godt barnehagemiljø

Foto: NTB

Handlingsplan for et trygt og godt barnehagemiljø

Innhold

Innledning	3
Regelverk	3
§ 41: Nulltoleranse og forebyggende arbeid.....	3
§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)	4
§ 43 – skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn	5
Systematisk arbeid med et trygt og godt barnehagemiljø	7
Det viktige foreldresamarbeidet.....	7
Litteraturliste	7
Bydelseksemples for skjema i oppfølgingen	9

Innledning

Alle barn skal ha en trygg og god barnehage hvor de opplever trivsel, omsorg, inkludering, lek, læring og utvikling. Barnehagen er et gruppeliv og skal fremme vennskap og felleskap. Alle barn skal oppleve tilhørighet, vennskap og trygge relasjoner. Alle barn skal oppleve at de er en betydningsfull del av et felleskap. Inkludering i barnehagen handler om tilrettelegging for sosial deltakelse, og barnehagens viktigste sosialiseringsarena er leken (rammeplan for barnehagen, 2017). Rammeplan for barnehagen (2017) fremhever at personalet skal ta vare på barns behov for lek. Leken har en egenverdi og er et mål i seg selv.

Alle barn har rett til en barnehagehverdag uten krenkelser, utenforskap og mobbing. *Alle ansatte har en plikt til å følge med på hvordan alle barna i barnehagen har det. De skal gripe inn hvis barn utsettes for krenkelser. Dette kan for eksempel være utestengning fra lek, plaging, mobbing, vold eller diskriminering. Barnehagen må ha gode rutiner for å følge med. Det skal alltid være voksne til stede for barna (udir.no).*

Formålet med handlingsplanen er å sikre at barnehagene jobber systematisk med det psykososiale miljøet i barnehagen, for å forebygge mobbing og utestengelse. Vurdering av barnets beste og retten til å bli hørt og medbestemmelsesretten skal hensyntas i arbeidet.

Handlingsplanen bygger på regelverk, på bydelenes lokale handlingsplaner, Utdanningsdirektoraret og statsforvalter i Oslos utdyping av lovkrav. Det systematiske arbeidet bør også knyttes opp mot barnehagens internkontroll, Barnehageloven § 9.

Alle barnehager skal utarbeide en lokal handlingsplan som er forpliktende, og viser hvordan barnehagen arbeider med det psykososiale miljøet.

Regelverk

Barnehageloven har et eget kapittel om psykososialt barnehagemiljø, kapittel VIII (§§ 41 – 43).

§ 41 Nulltoleranse og forebyggende arbeid
§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarn har et trygt og godt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)
§ 43 Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

§ 41: Nulltoleranse og forebyggende arbeid

I § 41 er det tre plikter;

- Ikke godta krenkelser
- Gripe inn
- Forebygge

§ 41 Barnehagen skal *ikke godta krenkelser* som for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering og trakassering. Alle som arbeider i barnehagen, skal *gripe inn* når et barn i barnehagen utsettes for slike krenkelser.

Barnehagen skal *forebygge* tilfeller hvor barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø ved å arbeide kontinuerlig for å fremme helsen, trivselen, leken og læringen til barna

Nødrett og nødverge i straffeloven gir unntak for handlinger som ellers kunne vært ansett som krenkende, dersom de er utført for å avverge en umiddelbar fare. Det skal dokumenteres når saken er avsluttet.

Ikke godta krenkelser

I barnehageloven betyr «ikke godta krenkelser» at barnehagen har nulltoleranse for alle former for krenkelser mot barn. Det er viktig å etablere en felles forståelse av hva nulltoleranse for krenkende oppførsel er, og hva det vil si i praksis (udir.no). Den lokale handlingsplanen må tydeliggjøre at det må utarbeides rutiner og prosedyrer for dette arbeidet.

Nulltoleranse for krenkelser i barnehagen betyr at enhver form for mobbing, vold, diskriminering, trakassering eller utestenging ikke aksepteres under noen omstendigheter. Dette er forankret i barnehageloven, i § 41, som pålegger barnehager å arbeide kontinuerlig for å sikre et trygt og godt miljø for alle barn.

Det er også viktig at ingen barn blir stigmatisert som mobbere eller ofre. Alle barn skal få mulighet til å utvikle seg i et trygt og støttende miljø.

Gripe inn

Alle ansatte i barnehagen har plikt til å gripe inn umiddelbart hvis de ser eller mistenker at et barn blir utsatt for krenkelser. Dette gjelder både fysiske og verbale krenkelser.

Eksempler på krenkende adferd:

- Utestenging (ignorering, utestengning i leken)
- Mobbing (erting, bli ledd av og kalt dumme ting)
- Vold (trussel, fysisk makt som slag, dytting, lugging eller tvang)
- Diskriminering (bli behandlet dårlig på grunn av egenskaper som kjønn, alder, etnisitet, religion eller funksjonsevne)
- Trakassering (uønskede negative handlinger eller ytringer som virker krenkende og nedverdiggende fra voksne og barn.

Forebygge

Barnehagen skal aktivt jobbe for å forebygge krenkelser ved å fremme helse, trivsel, lek og læring. Dette innebærer å skape et inkluderende miljø hvor alle barn føler seg trygge og verdsatte.

Barn som blir utsatt for krenkelser, skal få nødvendig trøst og støtte. Samtidig skal barn som utøver krenkelser, få veiledning og oppfølging.

Hvordan kan den enkelte barnehageansatte bidra til et inkluderende miljø hvor alle barn føler seg trygge og verdsatte.

- Ansatte i barnehagen skal sikre at hvert enkelt barn blir sett og opplever tilhørighet i barnehagefelleskapet.
- Ansatte i barnehagen skal arbeide for at alle barn føler seg betydningsfulle
- Barnehagen skal ha rutiner for å sikre medvirkning.

Barnehageansatte trenger kontinuerlig opplæring og støtte for å kunne håndtere krenkelser godt. Dette inkluderer å få en felles forståelse av hva krenkelser er, hva de innebærer og hvordan man best kan forebygge og håndtere slike situasjoner. Styrer må legge til rette for en jevnlig bevisstgjøring av personalet for å reflektere over egen praksis.

§ 42 Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

§ 42. Plikt til å sikre at barnehagebarna har et trygt og godt psykososialt barnehagemiljø (aktivitetsplikt)

Alle som arbeider i barnehagen, skal følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller.

Ved mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen snarest undersøke saken.

Når et barn eller foreldrene sier at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, skal barnehagen undersøke saken og så langt det finnes egnede tiltak, sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Det samme gjelder når en undersøkelse som barnehagen selv har satt i gang, viser at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering.

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå

- a. hvilke problemer tiltakene skal løse
- b. hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c. når tiltakene skal gjennomføres
- d. hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e. når tiltakene skal evalueres.

§ 43 – skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Den skjerpede aktivitetsplikten i barnehagen sikrer at ansatte umiddelbart rapporterer og håndterer alle former for krenkelser mot barn, for å opprettholde et trygt og godt miljø

§ 43. Skjerpet aktivitetsplikt dersom en som arbeider i barnehagen, krenker et barn

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at en annen som arbeider i barnehagen, krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende straks melde fra til barnehagens styrer. Styreren skal melde fra til barnehageeieren.

Dersom en som arbeider i barnehagen, får mistanke om eller kjennskap til at styreren i barnehagen krenker et barn med for eksempel utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering, skal vedkommende melde fra til barnehageeieren direkte. Undersøkelser og tiltak etter § 42 skal iverksettes straks.

Den som melder må sikres god oppfølging og ivaretagelse, slik at frykten for å melde ikke står i veien for handling.

Krenkelsesbegrepet i § 43 refererer til handlinger som bryter med en objektiv standard for akseptabel oppførsel. Dette kan inkludere utestenging, mobbing, vold, diskriminering eller trakassering. Begrepet angir en terskel for hva som anses som krenkende atferd, og det avgrenses mot lovlige handlinger som ikke faller inn under denne kategorien.

Objektiv standard betyr at vurderingen av hva som er krenkende, ikke bare baseres på den enkeltes subjektive opplevelse, men også på en allmenn forståelse av hva som er akseptabelt.

§§ 42 og 43 (aktivitetsplikten)

Modellen er hentet fra Statsforvalteren

Følge med

Alle som arbeider i barnehagen, har en plikt til å følge med på hvordan barna i barnehagen har det. Personalet skal være årvåkne og aktivt observere barnas interaksjon, medvirkning og samspill. Personalet må også være oppmerksom på det enkelte barns uttrykksformer.

Barnehagen bør ha rutiner for tilstedeværelse og systematisk observasjon.

Melde fra

Alle som arbeider i barnehagen, skal melde fra til barnehagens styrer dersom de får mistanke om eller kjennskap til at et barn ikke har et trygt og godt barnehagemiljø. Styreren skal melde fra til barnehageeieren i alvorlige tilfeller. Barnehagen skal ha lav terskel for mistanke og lav terskel for å melde fra, og styrer er ansvarlig for at meldingene følges opp.

Undersøke

Når et barn eller en foresatt uttrykker bekymring for at barnet ikke har et trygt og godt barnehagemiljø, eller når ansatte i barnehagen får mistanke om eller kjennskap til dette, skal barnehagen undersøke saken.

1. Barnehagen skal ha en lav terskel for å undersøke bekymringer om barnets trivsel.
2. Det er viktig å samle fakta om situasjonen, forstå bakgrunnen for barnets opplevelse, og identifisere hvilke forhold i barnets omgivelser som påvirker hvordan barnet har det i barnehagen. Hensynet til barnets beste og retten til å bli hørt må alltid legges til grunn.
3. Målet er å få et tilstrekkelig grunnlag for å sette inn egnede tiltak som kan forbedre barnets situasjon.

Skriftlig plan og tiltak

Barnehagen skal lage en skriftlig plan når det skal gjøres tiltak i en sak. I planen skal det stå:

- a) hvilke problemer tiltakene skal løse
- b) hvilke tiltak barnehagen har planlagt
- c) når tiltakene skal gjennomføres
- d) hvem som skal gjennomføre tiltakene
- e) når tiltakene skal evalueres
- f) hvordan tilrettelegge for å gjennomføre tiltakene

Barnehagen skal så langt det lar seg gjøre finne egnede tiltak, og sørge for at barnet får et trygt og godt barnehagemiljø. Barnets beste må alltid vurderes. Tiltakene skal velges på grunnlag av en konkret og faglig vurdering. Plikten krever at tiltak må følges, evalueres, og eventuelt justeres inntil barnet har et trygt og godt barnehagemiljø.

Systematisk arbeid med et trygt og godt barnehagemiljø

Utdanningsdirektoratet tilbyr en kompetansepakke for å støtte det systematiske arbeidet med kollektiv kompetanseutvikling. Barnehageeier/styrer må tilrettelegge for at de ansatte i barnehagen får utvikle sin kompetanse om et trygt og godt barnehagemiljø.

Det viktige foreldresamarbeidet

Foreldresamarbeidet er ekstra viktig i det forebyggende arbeidet og skal ikke bare være et samarbeid når noe skjer. Foresatte er en del av laget rundt barnet og er derfor viktige samarbeidspartnere i arbeidet med å sikre et godt og trygt barnehagemiljø. Hvordan foresatte kan involveres i å skape et trygt og godt barnehagemiljø, og klageadgang dersom de opplever at barnehagen ikke oppfyller sine forpliktelser bør spesifiseres i den lokale handlingsplanen.

Et viktig premiss for at fortsatte skal kunne medvirke er at de får god informasjon om Barnehageloven, kapittel 8 og hvilke rettigheter barna har. I tillegg må barnehagen sikre en trygg og god tilbakemeldings- og kommunikasjonskultur. Dette bidrar til en lav terskel for å si ifra hvis fortsatte opplever at deres barn ikke trives i barnehagen. Barnehageloven, kapittel 8 bør være jevnlig tema på møtene i samarbeidsutvalget.

Litteraturliste

Barnehageloven

Rammeplan for barnehagen

Prop. 96 L (2019–2020)

Rammeplanen: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/rammeplan-for-barnehagen/>

Barnekonvensjonen: <https://www.ohchr.org/en/instruments-mechanisms/instruments/convention-rights-child>

Generelle kommentarer til barnekonvensjonen

<https://www.refworld.org/docid/51a84b5e4.html>

<https://www.refworld.org/docid/4ae562c52.html>

<https://www.refworld.org/docid/4e6da4922.html>

Nyttige lenker til støttemateriale og kompetansapakker finnes på Udirs nettsider.

Bydelseksempler for skjema i oppfølgingen

Dette er eksempler som kan brukes i arbeidet med utvikling av lokale tilpassede skjema i hver enkelt bydel. Eksempelene er hentet fra ulike bydeler i Oslo kommune.

Handlingssti mot mobbing/krenkelser (utskriftsversjon til TOP1)

Tiltak	Ansvar	Gjennomført sign. og dato	Annet
Personalet Den som observerer eller får vite om mobbing, krenkelser eller mistriksel skal informere ped.leder og fagleder snarest mulig.	Den som oppdager eller blir informert om mobbing/mistriksel		
Skjerpet aktivitetsplikt Dersom en ansatt krenker et barn eller man har mistanke om at en ansatt krenker et barn skal det umiddelbart meldes til fagleder. Er det fagleder som krenker skal barnehageeier meldes direkte	Den som oppdager eller blir informert om mobbing/krenkelser		
De ansatte på avdelingen skal informeres. Beskriv så konkret som mulig hva som har skjedd/hvilken informasjon som er mottatt. Hva forteller barnet? Hva er observert? Hva har skjedd?	Ped.leder		
Tiltak skal settes i gang etter refleksjon blant personalet, og etter tilbakemelding fra foreldrene.	Ped.leder		
Barna Snakk med barna/barnet om det som har skjedd og hvordan barna/barnet opplever situasjonen	Ped.leder/ansatte på avdelingen		
Foresatte Innkalles til møte for å kartlegge og gjennomgå situasjonen	Ped.leder/fagleder		
Evaluerings Evaluer tiltakene etter 1 mnd. Hvordan fungerer tiltakene? Ny samtale med foreldrene Eventuelt videre tiltak	Ped.leder		
Barnehageeier ved enhetsleder informeres om de sakene som er av en slik karakter at tiltaksplan utarbeides.	Fagleder		

Refleksjonsskjemaer

Barnehagens psykososiale miljø; refleksjonsskjema

Utarbeidet med bakgrunn i mobbelov for barnehager, trivselsveilederen til Utdanningsdirektoratet og verdigrunnlaget til barnehageenheten i bydel Alna:

Spørsmål	Refleksjon/vurdering
Hvordan trives barnet i barnehagen? - Vil barnet til barnehagen? - Deltar barnet i lek? - Har barnet i det siste endret atferd? Hjemme? Barnehagen? Mer aktiv/passiv? Urolig/tilbaketrekkende? Sint/lei seg? Apatisk? Klengete/gråter mer enn før? Spising? Soving? - Oppsøker barnet en voksen for trøst, hjelp eller veiledning ved behov?	
Har alle barna på vår avdeling en venn? - Alle barn bør ha minst én venn	
Tar vi alle barn på alvor? - Hvordan kommer det til syne?	
Er barnehagens miljø hovedsakelig inkluderende og anerkjennende?	
Hvilke utfordringer observerer vi i samspillet mellom barna? Hva bør vi konsentrere oss om nå?	
Hva gjør vi når barn gir uttrykk for å mistrives?	
Hva vil du gjøre for å bygge god relasjon til hvert barn?	
Hva gjør vi hvis noen snakker nedsettende om eller til et barn?	
Hva kan du/dere gjøre for å støtte opp om barnas vennskap?	
Hvordan kan vi tilrettelegge for lek i små grupper?	
Hva gjør de ansatte til gode rollemodeller for barna?	
Hvordan kan vi bidra til et godt foreldresamarbeid til barnets beste?	

Hvordan forebygger vi krenkende adferd?

TILTAK	HVORDAN	ANSVARLIG
Sjekklistene i handlingsplanen SKAL fylles ut minst en gang pr. måned	Sjekklisten skal fylles ut på avdelingsmøter	Ped.leder/avdelingspersonal
Du skal være en tilstedeværende og tilgjengelig voksen for alle barna	Være aktivt deltagende i å skape lekemiljøer. Danne mindre lekegrupper.	Alle
Du skal være en god rollemodell for barna og hjelpe dem til å skape gode relasjoner	Du skal reflektere over egen praksis	Alle
Bruke bøker/ spill og annet materiale i samlingsstund med mobbing som tema	Benytte oss bl.a av boka «Matias er alene»	Alle
Krenkende adferd er tema i foreldresamtaler og på foreldremøter	Informere om handlingsplanen	Fagleder Pedledere
Være åpne og ærlige mot hverandre – vi må tåle å bli konfrontert med reaksjoner dersom en kollega ser eller hører noe	Vi gir hverandre konstruktiv kritikk	Alle
Observasjon av barnas lek	Opplæring i ulike observasjonsformer	Pedledere

Refleksjoner/sjekkliste angående ditt forhold til barna

SPØRSMÅL	JA-ALLTID	JA-OFT	NEI-SJELDEN	NEI-ALDRI
Er du anerkjennende og støttende ifht. barnas initiativ?				
Legger du merke til alle barna i like stor grad, uavhengig av type personlighet?				
Får noen barn stadig positiv oppmerksomhet fra deg – mer enn andre barn?				
Får noen barn stadig negativ oppmerksomhet fra deg – mer enn andre barn?				
Er det blitt et mønster i at du har lettere for å tro på noen barns forklaringer på konflikter og hendelsesforløp enn andre barn?				
Er det noen barn i barnegruppa som du tar mer kontakt med, enn andre barn?				
Klarer du å involvere alle barna i fellesskapet – eks. praten rundt bordet under måltid?				
Har du mer tålmodighet med enkelte barn enn andre?				
Er du bevisst på at barn ikke alltid klarer å skille mellom spøk og ironi?				
Blir noen barn raskere avbrutt av deg enn andre?				
Bidrar du aktivt til å bygge relasjoner /vennskap mellom barn?				

Sjekkliste – barnehagens oppvekstmiljø

SPØRSMÅL	JA - ALLTID	JA - OFTEST	NEI - SJELDEN	NEI - ALDRI
Er miljøet i barnehagen preget av gjensidig omsorg, anerkjennelse, varme og respekt?				
Er samspillet barna i mellom preget av likeverdighet og veksling mellom hvem som bestemmer og hvem som til enhver tid skal være med?				
Tar vi hensyn til/vurderer vi barnets beste i våre beslutninger/avgjørelser?				
Er det en trygg og avslappet tone preget av humor, spontanitet, oppmuntring og glede i barnehagen?				
Er alle barna i barnehagen inkludert i fellesskapet på avdelingen?				
Alle barna opplever trygghet og mestring på avdelingen				
Vi ansatte på avdelingen er sensitive i møte med barna og lytter til deres ønsker og behov				

Referat fra møte vedrørende at barnehagemiljøet ikke er trygt og godt

Møtedato: ____/____ 20____

Tilstede: _____

Hva saken gjelder	Tiltak videre	Ansvarlig

Dato for neste møte er satt til ____/____ Klokken: _____

underskrift fagleder

underskrift ansatt

underskrift foresatt

underskrift foresatt

Dette referatet skal ligge i barnets mappe (kopi til foreldre/foresatte)